

Ушно Ірина Михайлівна,
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та суспільних наук
Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
orcid.org/0000-0003-3660-3666
i.usjno@khai.edu*

АЕРОКОСМІЧНИЙ ІНЖИНІРИНГ В АРТКООРДИНАТАХ: МОДЕРНІЗМ І ПОСТМОДЕРНІЗМ

Стаття присвячена розгляду проблеми філософії культури, яка актуалізує вимір аерокосмічного інжинірингу через арт-координати модернізму та постмодернізму. Такий незвичний погляд на аерокосмічну сферу дає багату палітру розуміння її онтології. Аналіз впливу різних сфер мистецтва на розвиток аерокосмосу вдало поєднується з дослідженням мистецтва, що трансформується завдяки досягненням аерокосмічного інжинірингу. Аерокосмічна тематика завжди викликала великий інтерес у мистецтві й культурі. Від перших мрій про польоти до зірок до сучасних космічних місій космос вражає уяву людей і стає джерелом натхнення для митців. Аерокосмічний інжиніринг розвивається дуже стрімко останні сто років, будучи однією з найбільш наукоємних сфер діяльності людства. Швидкість і технологічна складність зумовлюють вузьке коло спеціалістів у галузі аерокосмічного інжинірингу. Суспільство не завжди може досягнути повною мірою їхні досягнення. Саме артпростір дає змогу нам усвідомити всю важливість та унікальність цієї сфери діяльності.

У статті подано аналіз функціональних особливостей артпростору аерокосмосу, обґрунтовано його місію. Мистецтво стає посередником між суспільством та аерокосмічною спільнотою, презентуючи сучасні технічні й технологічні тенденції. Артіндустрія просуває а суспільстві ідеї майбутніх аерокосмічних розробок, даючи змогу згладити суспільні непорозуміння та сприяти позитивним очікуванням. Мистецтво стає амбасадором аерокосмічного інжинірингу через художників, письменників, кінорежисерів, музикантів тощо.

У статті розглянуто, як теми аерокосмосу відображалися в мистецтві модернізму й постмодернізму, як еволюціонувало уявлення про Всесвіт і наше місце в ньому і як космос вплинув на розвиток нових жанрів і стилів у художній творчості. Історико-культурна ретроспектива дає змогу презентувати найбільш відомі факти сфери мистецтва, присвячені аерокосмічному інжинірингу. Модернізм був початковим артпростором для авіаційної тематики, надихнувся нею і став одним із головних популяризаторів цієї сфери. Постмодернізм уже розкрився в космічну епоху, актуалізуючи питання безпеки, екології, доцільності й майбутніх перспектив.

Ключові слова: аерокосмос, модернізм, постмодернізм, мистецтво, артпростір, аерокосмічний інжиніринг, homo aerospace.

Ushno Iryna,
*Ph.D. in Philosophy, Associate Professor
at the Department of Philosophy and Social Sciences
National Aerospace University – Kharkiv Aviation Institute
orcid.org/0000-0003-3660-3666
i.usjno@khai.edu*

AEROSPACE ENGINEERING IN THE COORDINATES OF ART: MODERNISM AND POSTMODERNISM

This article is dedicated to examining the problem within the philosophy of culture that foregrounds the dimension of aerospace engineering through the artistic coordinates of modernism and postmodernism. This unconventional perspective on the aerospace domain offers a rich palette for understanding its ontology. The analysis of how various art forms have influenced the development of aerospace endeavors is skillfully interwoven with an exploration of the ways in which art has been transformed by aerospace advancements. Aerospace themes have always captivated the artistic and cultural imagination. From the earliest dreams of reaching the stars to contemporary space missions, the cosmos has consistently inspired humanity and served as a wellspring of artistic creativity.

Aerospace engineering has undergone exceptionally rapid development over the past century, emerging as one of humanity's most knowledge-intensive fields. The pace of technological advancement and the complexity of this domain have resulted in a highly specialized community of experts whose achievements are often not fully comprehended by the broader public. It is within the art space that the significance and uniqueness of this field can be more vividly communicated to society.

The article presents an analysis of the functional features of the artistic space of aerospace, substantiating its mission. Firstly, art acts as a mediator between society and the aerospace community, presenting contemporary technical and technological trends. Secondly, the art industry propagates the ideas of future aerospace developments, helping to mitigate societal misunderstandings and foster positive expectations. Art becomes an ambassador for aerospace engineering through the works of artists, writers, filmmakers, musicians, and others.

The article examines how aerospace themes have been reflected in the art of modernism and postmodernism, tracing the evolution of humanity's imagination about the universe and our place within it, and exploring how space exploration has influenced the development of new genres and styles in creative expression. A historical and cultural retrospective highlights the most notable instances within the art sphere dedicated to aerospace engineering. Modernism served as the initial artistic space for the aviation theme, drawing inspiration from it and becoming one of its primary popularizers. Postmodernism, by contrast, unfolded during the space age, addressing issues of safety, ecology, feasibility, and future prospects.

Key words: aerospace, modernism, postmodernism, art, artistic space, aerospace engineering, homo aerospace.

Актуальність і проблемність дослідження.

Аерокосмічний інжиніринг є не лише інженерною дисципліною, що займається проектуванням і розробленням літальних апаратів, а й глибоким культурно-філософським феноменом, який викликає питання про взаємодію людини з технологією, природою та Всесвітом. У філософському контексті аерокосмічний інжиніринг ставить перед людством низку питань, а саме: онтологічні – про зміну нашого уявлення, про реальність і буття у зв'язку з розширенням людської присутності в космосі; епістемологічні – про знання й пізнання, коли аерокосмічні досягнення розширюють наші наукові горизонти, але водночас ставлять питання про межі нашого розуміння космосу й нових, ще невідомих, феноменів; етичні – рефлексії щодо відповідальності за освоєння космічного простору, впливу технологій на навколишнє середовище, космічне сміття, колонізацію інших планет і права інших форм життя (позаземних або штучних). Аерокосмічний інжиніринг стає ареною для осмислення майбутнього людини, її технологічної влади й моральних зобов'язань у контексті освоєння космосу. Такі складні питання потребують ретельної суспільної підготовки. Оскільки ця сфера передбачає високу професійну обізнаність, вузьку спеціалізацію та надзвичайний рівень відповідальності, багато людей не включені в цей процес. Що може стати позитивним фактором, який зможе донести питання до широкої аудиторії? На наш погляд, саме культура й мистецтво можуть стати ефективним посередником між аерокосмічним

інжинірингом і суспільством. Саме через артінструменти можливо не тільки донести сучасні проблеми та перспективи розвитку аерокосмосу, а й створити позитивну та конструктивну атмосферу взаємодії суспільства й аерокосмічної спільноти. Мистецтво є своєрідним «амбасадором» аерокосмічного інжинірингу, просуваючи нові ідеї, надихаючи людей долучатися до аерокосмічної сфери діяльності: від вибору професії до голосування за аерокосмічну політику. Ця місія не є новою, вона існувала впродовж історії людства, від міфології до останніх фантастичних романів. На жаль, це частіше були поодинокі випадки, дослідження яких дає змогу сформуванню загального уявлення про статус аерокосмічного інжинірингу в артпросторі модернізму й постмодернізму.

Мета статті – проаналізувати вплив розвитку аерокосмічного інжинірингу на природу артпростору в контексті модернізму й постмодернізму.

Виклад основного матеріалу. До ХХ століття тематика космосу в мистецтві була обмежена релігійними уявленнями про небеса, планети й зірки. Давні цивілізації бачили в зоряному небі джерело міфів і легенд. Наприклад, зодіакальні знаки часто відображали в релігійних чи астрологічних контекстах, а Сонце і Місяць зображували як божественні символи. В епоху Відродження художники, зокрема Леонардо да Вінчі та Джотто ді Бондоне, почали відображати не тільки релігійний символізм, а й наукові ідеї про космос. Це стало можливим завдяки відкриттям астрономів – Коперника

й Галілея, які змінили уявлення про наше місце у Всесвіті.

Епоха модернізму в мистецтві (кінець XIX – початок XX століття) збіглася з величезним науково-технічним прогресом, включаючи розвиток авіації й космонавтики. Одним із найбільш помітних напрямів модернізму був футуризм – мистецький рух, який захоплювався технологією, швидкістю, динамізмом і науковими досягненнями. Футуристи оспівували нові можливості, які надавали технічні винаходи, включаючи можливість польотів і дослідження космосу.

Одним із найяскравіших прикладів є Казимир Малевич, який в абстрактній роботі «Чорний квадрат» (1915) не зображав космосу в буквальному сенсі, але закладав основу для сприйняття безмежного простору через мінімалістичні й геометричні форми. «Ідучи шляхом пошуків засобів модернізації живопису, які розпочали імпресіоністи і продовжили їхні наступники (постімпресіоністи, футуристи, експресіоністи, кубісти), художник дійшов висновку про самоцінність (самодостатність, зверхність, першість; звідси й назва – «супрематизм» – лат. *supremus* – найвищий) у мистецтві живопису» (Тупчак, 2021, с. 67). «Чорний квадрат» можна інтерпретувати як метафору безкінечності, подібної до космічного вакууму. Ця робота написана для футуристичної опери «Перемога над Сонцем». На думку К. Малевича, чорний квадрат повинен закрити Сонце, перемогти його. Така інтерпретація розглядає квадрат як «чорну діру», колапсар, астрономічний об'єкт із надзвичайно сильною гравітацією, яка настільки потужна, що навіть світло не може покинути його межі.

За кордоном футуристи на чолі з Філіппо Томмазо Марінетті багато чого привнесли в мистецтво, надихаючись авіаційною тематикою. В Україні вийшла його праця «Битва за Триполі», у передмові до цієї книги Олексій Бешуля написав: «А з першим механічним крилом людина завоює небо. І вже ніколи не буде людиною розумною, бо породить у собі людину футуристичну» (Марінетті, 2019, с. 7). Ця теза повною мірою відображає попередню роботу, де поняття «*homo aegospace*» розкриває сутність цієї футуристичної людини (Ушно, 2024, с. 165). Футуристи стали в мистецтві популяризаторами аерокосмічного інжинірингу,

презентуючи аерокосмос як новий артпростір для самовираження, самоідентифікації та само-спостереження.

Візуальна естетика аероживопису, або аеропітура стала продовженням футуристичного артпростору. Художники захоплювалися польотами й бачили авіацію як частину футуристичної філософії, що пов'язана з подоланням меж земного світу. Олег Сидор у статті «Культурна політика футуризму на Венеційських бієнале та її значення для наших днів» зазначає: «Повністю видозмінює її 1934 р., створивши «Місто футуристичного італійського аероживопису (аеропітури)», яке знайде продовження 1938 і 1940 рр. під тою ж назвою. Насправді глибин політичного конформізму сягнув лише його лідер, котрий 1940 р. заявив у вступній статті до бієнальського каталогу таке: «Футуристи й тільки футуристи – аероживописці й аероскульптори, що жадають руху і сучасності, можуть ... пластично виразити всі ті об'ємні та суперечливі сили, якими наповнений дуче» (Сидор, 2014, с. 204). Лідером був Філіппо Томмазо Марінетті.

Період модерну неможливо аналізувати без впливу Першої світової війни, оскільки вона стала однією з найруйнівніших подій в історії людства, що глибоко вплинула на мистецтво, архітектуру та дизайн. Виникнення й розвиток військової авіації під час цієї війни докорінно змінили уявлення про війну, простір і технології. Літаки швидко стали символом нових технологій і нових способів ведення війни. Вони давали змогу контролювати повітряний простір і розширювали горизонт військових дій. Літаки викликали страх серед солдат і цивільного населення через можливість несподіваних повітряних атак. Це нове явище дало поштовх до осмислення війни як масового руйнування, яке виходило за межі традиційних наземних баталій.

Військова авіація й технології загалом широко відображені в мистецтві Першої світової війни. Військова авіація, яка раніше була новинкою, швидко перетворилася на потужний інструмент руйнівної сили, який відображено в мистецьких творах, плакатах і картинах. Оскільки це був період розвитку масових комунікацій, зокрема плакатного мистецтва, авіаційні мотиви активно використовували як пропаганду й символ технічного прогресу. Держави

використовували авіацію як символ могутності та військової переваги. Плакати того часу зображували пілотів як героїв, що боролися за свободу й перемогу. Наприклад, британські та німецькі плакати часто містили образи літаків, що закликали вступати до лав військово-повітряних сил. «Перша і Друга світові війни стали не тільки наймасштабнішими в історії людства збройними конфліктами, а й безпрецедентним ідеологічним протистоянням двох систем: соціалістичної та капіталістичної. Поряд із новими видами озброєння активно використовувалися різноманітні форми впливу на масову свідомість: публічні форми суспільної активності (мітинги, демонстрації, маніфестації), масмедійні засоби (радіотрансляції, кінострічки, преса та ін.), ідеологічні засоби (плакати, агітки та ін.)» (Юхновський, 2009, с. 4).

У багатьох країнах зображення літаків на плакатах підкреслювало технологічні досягнення й військову міць нації. Літаки були інструментом захисту національних кордонів і водночас символом національної гордості. Деякі художники, зокрема кубісти й футуристи, звернулися до теми військової авіації, використовуючи її як символ нової ери механізованого, технологічного світу. Футуристи, такі як італієць Джакомо Балла, захоплювалися динамізмом і швидкістю авіації, зображуючи її в роботах як утілення модерності.

Літаки давали нову перспективу на полі бою: тепер художники могли уявляти війну з висоти пташиного польоту, що відкривало нові можливості для передачі масштабу та руйнівної сили військових дій. Перша світова війна продемонструвала безпрецедентну руйнівну силу технологій. Літаки, танки, кулемети й хімічна зброя змінили характер війни, зробивши її більш механізованою і тотальною.

Мистецтво почало зображати війни не тільки як героїчні епопеї, а і як руйнівну силу, що знищує природу, архітектуру та людське життя. Художники, зокрема Отто Дікс, у роботах висловлювали жах перед руйнуванням цивілізації через технологічні інновації війни. Військова техніка, включаючи літаки, танки й кулемети, почала зображуватися у творах як метафора дегуманізації людини. Людина поступово зливалася з машиною, що було відображено в сюрреалістичних і футуристичних зображеннях.

Деякі митці, такі як Джордж Грос, активно критикували війну й технологічний прогрес, який не приносить поліпшення для людства, а лише поглиблює страждання. У творах він показував руйнування та моральне падіння суспільства під впливом технологічної війни.

Після Першої світової війни багато митців і дизайнерів почали переосмислювати роль технологій у суспільстві. Міжвоєнний період став часом для розвитку нових ідей, де технології розглядалися не лише як інструмент руйнування, а і як засіб для створення нових форм і просторів. Німецька школа дизайну «Баухауз» стала одним із найвпливовіших центрів розвитку мистецтва й архітектури в міжвоєнний період. Її засновник, Вальтер Гропіус, прагнув поєднати мистецтво, дизайн і технології. Однією з ключових тем «Баухауза» було дослідження простору й форми в архітектурі та дизайні. Авіаційні досягнення вплинули на ці пошуки, відкриваючи нові можливості для архітектурних рішень. Нові авіаційні технології вплинули на естетику форм у мистецтві й архітектурі. Архітектори й дизайнери «Баухауза» використовували аеродинамічні форми, чисті лінії та геометрію в роботах. Ці форми відображали прагнення до функціональності й раціональності, які були основою модерністського підходу: «Ідеальна геометрія та функціональність – саме завдяки своїй раціональності, простоті й легкості стиль Баухаус став відомим в усьому світі» (Прищенко, 2019, с. 73).

Модерністи, зокрема представники «Баухаузу», сприймали архітектурний простір не тільки як місце для житла, а як динамічне середовище, де технології можуть формувати нові взаємодії між людьми. Під впливом авіаційних технологій архітектори почали мислити про відкритий простір, використовуючи легкі конструкції та скло. Авіація стала символом модерності й технологічного прогресу в міжвоєнний період, впливаючи не тільки на мистецтво, а й на дизайн та архітектуру.

Виник новий стиль, відомий як аеростиль, який відображав ідеї швидкості, легкості й динамічності, натхненний авіаційними досягненнями. Дизайнери почали використовувати елементи, натхненні літаками: гладкі, обтічні форми, металічні поверхні та мінімалізм у деталях. Архітектори почали створювати споруди, які б нагадували аеродинамічні форми

літаків. Зокрема, Ле Корбюзьє вважав, що архітектура повинна бути функціональною, як літак, і навіть порівнював будівлі з машинами для життя. Його проекти спрямовані на використання нових технологій і матеріалів, таких як бетон і скло, для створення простору, що оптимізований для сучасного способу життя. Авіація також вплинула на дизайн автомобілів і поїздів у післявоєнний період. Лінії та форми автомобілів ставали все більш обтічними, щоб підкреслити швидкість і технічний прогрес.

У ХХ столітті, після першого польоту людини в космос, космічна тема стала ще більш важливою. Польоти Юрія Гагаріна й перші місячні експедиції стали символом прогресу людства, що відображено в мистецтві, дизайні й архітектурі. Епоха постмодернізму, яка почалася в середині ХХ століття, привнесла в мистецтво нові підходи до космічної тематики. Постмодерністи відкинули раціональну ідею прогресу, характерну для модернізму, і почали розглядати космос як місце для експериментів з уявою, іронією та суб'єктивним досвідом.

Постмодерністські митці часто поєднували космічні мотиви з попкультурою та масовими медіа. Наприклад, космічні подорожі стали символом утопічних, а іноді й антиутопічних бачень майбутнього. Часто зображувалася тема технологічного відчуження або космосу як місця самотності. Один із прикладів постмодерністської інтерпретації космосу можна побачити в роботах попарту, особливо у творах Енді Воргола (Тетюшева, Яковлев, 2024, с. 190). Його серії, що стосуються американської культури, включають космічні елементи як символи культурних досягнень і споживацької цивілізації.

У кінці ХХ століття кіберпанк у літературі й кіно також привніс у мистецтво теми космосу й технологій. Фільми та книги в цьому жанрі часто зображували майбутнє, де космос був не так місцем мрії, як місцем існування нових технологічних і соціальних конфліктів. Фільми, зокрема «Блейд Раннер» (1982), хоча й не досліджують космос безпосередньо, але порушують питання про людську природу, що зберігають актуальність для дослідження аерокосмічної тематики.

Постмодернізм приніс розквіт мультимедійного мистецтва. Космічні мотиви стали темою для різних артпроектів та інсталяцій, що поєднують науку, технології та творчість. Сучасні

художники часто використовують артпростір як засіб для передачі космічних вражень. Наприклад, інсталяції з використанням відео, світла й звуку створюють відчуття занурення в космічний далі в роботах Олафура Еліассона. Автор досліджує світло, простір і природу, які часто асоціюються з космічними ідеями.

Фільми, зокрема «2001: Космічна Одисея» Стенлі Кубрика (1968), стали культовими зразками мистецтва, що досліджує космос. С. Кубрик показав космос як місце не тільки технічних інновацій, а й філософських міркувань. Космічні подорожі в цьому фільмі стали метафорою для пошуку відповідей на глибинні питання про існування людини. «Інтерстеллар» (2014) Крістофера Нолана показує космос, який виступає як сила, що змушує переосмислювати час, простір і взаємини між людьми. Крім науково-фантастичних фільмів, сучасна література також активно використовує космічні теми для дослідження людської психології, етики та соціальних проблем.

У ХХІ столітті космос залишається важливою темою для художників, особливо з огляду на розвиток сучасних космічних програм, таких як SpaceX, NASA й космічні ініціативи різних держав. Нові досягнення в галузі космічних досліджень знову привертають увагу митців до цього темного й загадкового простору. Сучасні художники часто співпрацюють із науковцями для створення інтерактивних робіт, основаних на реальних космічних даних. Наприклад, вони можуть використовувати зображення з телескопа Hubble або симуляції чорних дір для створення артпроектів, що поєднують науку й естетику. Космос продовжує бути джерелом для рефлексії про межі людських знань, долю цивілізації й можливість міжзоряного життя. Вивчення Всесвіту через мистецтво стає важливою частиною культурного дискурсу про наше майбутнє.

Висновки й перспективи досліджень. Перша світова війна та розвиток військової авіації мали глибокий вплив на мистецтво й дизайн. Авіація, як символ технологічної сили та руйнівного потенціалу, відображена в плакатах, картинах і художніх роботах, що осмислювали війну й технічний прогрес. Міжвоєнний період став часом для мистецьких експериментів, зокрема, у школі «Баухауз», яка шукала нові способи використання технологій для створення нових

форм і просторів. Авіаційні досягнення також вплинули на архітектуру та дизайн, формуючи нові тенденції, що мали величезний вплив на модерністський стиль.

Аерокосмічна тематика, яка на початку ХХ століття була об'єктом наукової фантастики і мрій, тепер є не тільки реальністю, а й частиною мистецьких інтерпретацій. У модернізмі космос символізував прогрес і потенціал людства, а в постмодернізмі став джерелом для філософських і культурних досліджень. Сучасні артпроекти, інсталяції та фільми продовжують досліджувати космос як невід'ємну частину сучасної уяви та творчості.

У подальшій науковій роботі бачимо перспективним напрямом більш глибоко дослідити заявлену тезу «культура та мистецтво можуть стати ефективним посередником між аерокосмічним інжинірингом і суспільством». Так, до основних аргументів можливо зарахувати такі:

1. Візуалізація складних концепцій. Культура й мистецтво мають унікальну здатність візуалізувати складні технічні ідеї, які часто залишаються незрозумілими для широкої аудиторії. Через художні твори, фільми, інсталяції та музику можна створити доступні образи космічних досліджень, технічних проривів та аерокосмічних місій, що сприяє формуванню суспільного інтересу й підтримки.

2. Популяризація науки й технологій. Мистецтво популяризує науку, залучаючи людей до аерокосмічних тем через емоційний та естетичний вплив. Наприклад, кінематограф і література створюють сильний культурний інтерес до космічних досліджень, роблячи їх частиною масової культури.

3. Соціальний діалог і просвітництво. Мистецтво слугує платформою для соціального

діалогу, де обговорюються як досягнення, так і проблеми аерокосмічної сфери: етика освоєння космосу, екологічний вплив, витрати ресурсів. Виставки, документальні фільми й перформанси можуть освітлювати важливі аспекти аерокосмосу, формуючи відповідальне ставлення суспільства до цієї галузі.

4. Інтеграція аерокосмічного інжинірингу в культурний контекст. Інтеграція аерокосмічної тематики в культурний контекст через мистецтво дає змогу зробити її частиною загальнолюдських цінностей. Це допомагає суспільству зрозуміти важливість аерокосмічних досліджень не лише як технічного досягнення, а і як елементу, що змінює наше розуміння світу й людства.

5. Мотивування наступних поколінь. Художні твори можуть надихати молодь на вибір професії у сфері аерокосмосу. Мистецькі проекти, пов'язані з освоєнням космосу, створюють позитивний образ інженерів, науковців і дослідників, мотивуючи нові покоління до участі в розвитку цієї галузі.

6. Зменшення соціальної дистанції. Через мистецтво та культуру аерокосмічні досягнення стають ближчими до людей, долаючи бар'єр «високих технологій». Це дає змогу суспільству відчувати себе частиною аерокосмічних відкриттів, навіть якщо ці події відбуваються далеко від їхнього повсякденного життя.

7. Формування позитивного іміджу аерокосмічного інжинірингу. Мистецтво допомагає створювати позитивний імідж аерокосмічної галузі, акцентуючи на її величезному потенціалі для прогресу людства. Це важливо для залучення інвестицій, підтримки міжнародного співробітництва й формування довіри.

Список використаних джерел:

- Марінетті, Ф.Т. (2019). *Битва при Тріполі*. Київ : Літературний крипто-бар «Книгаріум», 96 с.
- Прищенко, С. (2019). Функціоналізм баухаузу та його вплив на розвиток дизайну і реклами (до 100-річного ювілею). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 4. с. 71–76. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2019.191335>.
- Сидор, О. (2014). Культурна політика футуризму на Венеційських бієнале та її значення для наших днів. *Мистецтвознавство України* : збірник наукових праць. Київ : Фенікс. № 14. с. 203–206.
- Тетюшева, А., Яковлев, А. (2024). Король поп-арту Енді Воргол. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини* : збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії: історія, археологія та міжнародні відносини в умовах війни». № 9. с. 189–192.
- Турчак, Л.І. (2021). Творчість К. Малевича в контексті розвитку світової та вітчизняної художньої культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 2. с. 65–74.

Ушно, І. (2024). Homo Aerospace: Philosophical Reflections on Humanity's Future in Space. *Філософія та космологія*. Том 33. с. 162–173. <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/33/7>.

Юхновський, І.Р. (2009). Світові війни мовою плаката. Київ : Архетип, 208с.

References:

Marinetti, F.T. (2019). *Bytva pry Tripoli [The Battle of Tripoli]*. Kyiv: Literaturnyi krypto-bar «Knyharium», 96 p. [in Ukrainian].

Pryshchenko, S. (2019). Funktsyonalizm baukhauzu ta yoho vplyv na rozvytok dyzainu i reklamy (do 100-richnoho yuvileiu) [Functionalism of the Bauhaus and Its Influence on the Development of Design and Advertising (to the 100th Anniversary)]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. № 4. s. 71–76. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2019.191335> [in Ukrainian].

Sydor, O. (2014). Kulturna polityka futuryzmu na Venetsiiskyykh biennale ta yii znachennia dlia nashykh dnev [The Cultural Policy of Futurism at the Venice Biennales and Its Relevance Today]. *Mystetstvoznavstvo Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv: Feniks. № 14. s. 203–206 [in Ukrainian].

Tetiusheva, A., Yakovliev, A. (2024). Korol pop-artu Endi Vorhol [The King of Pop Art, Andy Warhol]. *Travnevi studii: istoriia, mizhnarodni vidnosyny: zbirnyk materialiv VI Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii studentiv i molodykh vchenykh «Travnevi studii: istoriia, arkhеологія та mizhnarodni vidnosyny v umovakh viiny»*. № 9. s. 189–192 [in Ukrainian].

Turchak, L.I. (2021). Tvorchist K. Malevycha v konteksti rozvytku svitovoi ta vitchyznianoï khudozhnoi kultury [Creativity of K. Malevich in the context of development of world and domestic art culture]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. № 2. s. 65–74 [in Ukrainian].

Ushno, I. (2024). Homo Aerospace: Philosophical Reflections on Humanity's Future in Space. *Philosophy and Cosmology*, № 33. s. 162–172. <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/33/7>.

Yukhnovskiy, I.R. (2009). *Svitovi viiny movoiu plakata [The World Wars in the Language of Posters]*. Kyiv: Arkhetyp, 208 p. [in Ukrainian].